

Euroopa Regioonide Komitee aramus teemal „Laienemispakett 2019“

(2020/C 141/05)

Raportöör:	Jaroslav HLINKA (SK/PES), Lõuna-Košice linnapea
Viitedokumendid:	Teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „2019. aasta teatis ELi laienemispoliitika kohta“ COM(2019) 260 final; SWD(2019) 215 final; SWD(2019) 216 final; SWD(2019) 217 final; SWD(2019) 218 final; SWD(2019) 219 final; SWD(2019) 220 final

POLIITILISED SOOVITUSED

EUROOPA REGIOONIDE KOMITEE

Üldised märkused

1. võtab suure huviga teadmiseks Euroopa Komisjoni 2019. aasta teatise ELi laienemispoliitika kohta, selle riigiaruanded Albaania, Montenegro, Põhja-Makedoonia, Serbia ja Türgi kohta, aruande Kosovo kohta, (*) samuti paralleelse arvamuse Bosnia ja Hertsegoviina Euroopa Liidu liikmeks astumise avalduse kohta;
2. toetab täielikult Euroopa Komisjoni kinnitust, et laienemine on ELi enda poliitilistes, julgeoleku ja majanduslikes huvides ja see on geostrateegiline investering rahu, stabiilsuse, julgeoleku ja majanduskasvu tagamiseks kogu Euroopas;
3. pooldab asjaolu, et ELi riigijuhid kinnitasid oma sõnaselget toetust Lääne-Balkani riikide ELiga ühinemise väljavaatele, ning Lääne-Balkani partnerid kinnitasid 2018. aasta mais Sofias toimunud ELi ja Lääne-Balkani riikide tippkohtumisel, et see väljavaade on nende kindel strateegiline valik;
4. pooldab asjaolu, et Euroopa Komisjoni ettepanekus ühinemiseelse abi rahastamisvahendi (IPA III) kohta mitmeaastases finantsraamistikus 2021–2027 on oodata abi strateegilisemat ja dünaamilisemat kasutuselevõttu, keskendudes peamistele prioriteetidele;
5. nõuab sellega seoses tungivalt, et Euroopa Komisjon teeks ulatuslikumat koostööd kandidaatriikide ja potentsiaalsete kandidaatriikide valitsustega, et töötada välja konkreetsed vahendid Lääne-Balkani riikide kohalike ja piirkondlike omavalitsuste suutlikkuse suurendamiseks, et nad saaksid eraldatud vahendeid tõhusalt kasutada, samuti selleks, et vähendada struktuurset lõhet nende suutlikkuses kaas- ja eelrahastada ELi toetatud projektide ettevalmistamist ja rakendamist;
6. kordab, et tõhusad avaliku halduse reformid Lääne-Balkani riikides, sealhulgas eelarve detsentraliseerimine, on olulised hea kohaliku valitsemise parandamiseks, kohalike ja piirkondlike omavalitsuste suutlikkuse suurendamiseks arendada koostöös oma kodanikega ja pakkuda neile kvaliteetseid teenuseid, nende osalemiseks piirkondlikus koostöös ja heanaaberlikes suhetes ning kaugleulatuvate Euroopa ja üleilmsete kestliku arengu ja kliimamuutuste tegevuskavade saavutamiseks;

Riigipõhised märkused

7. peab kiiduväärseks ajaloolist Prespa kokkulepet, mille Põhja-Makedoonia ja Kreeka sõlmisid 2018. aasta juunis, lahendades 27 aastat kestnud nimetüli;
8. väljendab heameelt, et nõukogu nõustus reageerima Albaania ja Põhja-Makedoonia edusammudele valdkondades, milles lepitati ühehäälselt kokku nõukogu 2018. aasta juuni järeldustes, ning on teinud ettepaneku alustada nende kahe riigiga ühinemisläbirääkimisi;

(*) Kõnealune nimetus ei piira seisukohti staatuse suhtes ning on kooskõlas ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga 1244 (1999) ja Rahvusvahelise Kohtu arvamusega Kosovo iseseisvusdeklaratsiooni kohta.

9. peab kahetsusväärseks, et Albaanias 2019. aasta juunis toimunud kohalikke valimisi iseloomustas opositsiooni boikott ja madal valimisaktiivsus; kordab, et laienemisprotsess on tulemuspõhine ja sõltub demokraatia põhimõtete ja muude Kopenhaageni kriteeriumide järgimisest;

10. väljendab tõsist muret selle pärast, et nõukogu uued otsused Albaania ja Põhja-Makedoonia kohta lükati algsest 2019. aasta juunist edasi oktoobrisse. Komitee on äärmiselt pettunud Euroopa Ülemkogu 2019. aasta oktoobris langetatud otsuse pärast lükata Albaania ja Põhja-Makedooniaga ühinemisläbirääkimised veel edasi, kuigi mõlemad riigid on näidanud pidevat pühendumist Euroopa suunas edasi liikumisele; peab samuti kahetsusväärseks, et see otsus ei põhinenud kummagi kandidaatriigi edusammude individuaalsel hindamisel. Komitee hoiatab, et kui neile kahele kandidaatriigile ei saadeta positiivset signaali, võib see negatiivselt mõjutada ka kohalikku ja piirkondlikku tasandit. Lisaks soovitatakse nõukogul leida sellele küsimusele positiivne lahendus enne ELi ja Lääne-Balkani riikide tippkohtumist 2020. aasta mais Zagrebis;

11. toetab täielikult Euroopa Parlamendi 24. oktoobri 2019. aasta resolutsiooni Põhja-Makedoonia ja Albaaniaga ühinemisläbirääkimiste alustamise kohta ⁽¹⁾ ning nõuab tungivalt, et nõukogu võtaks arvesse asjaolu, et usaldusväärne ELi laienemisstrateegia peab motiveerima ja aitama saavutada tulemused, milles kõik asjaosalised on varem kokku leppinud, ning tagama kõigile asjaomastele riikidele kindel ja usaldusväärne väljavaade;

12. on mures, et laienemise takerdumine võib otse mõjutada ka ELi julgeolekut ja heaolu, sest see võib järk-järgult tõugata kõiki Lääne-Balkani riike kolmandate riikide poole, kes juba püüavad selles piirkonnas oma mõju suurendada, sealhulgas Venemaa ja Hiina poole;

13. märgib murelikult, et Serbia ja Montenegro peavad veel otsustavamalt tegutsema olulistes valdkondades, eelkõige vähendama poliitilise maastiku polariseerumist, sealhulgas kohalikul tasandil;

14. nõuab tungivalt, et kõik poliitilised osalejad ja valitsemistasandid Serbias, Montenegros ning Bosnias ja Hertsegoviinas teeksid tihedat koostööd, et rakendada OSCE/ODIHRi soovitusi kohaliku valimisraamistiku parandamise kohta, ning aitaksid luua läbipaistva ja kaasava kohaliku poliitilise keskkonna, mis põhineks erakondadevahelisel arutelul ja oleks vaba poliitilisest survest ja poliitiliste vastaste hirmutamisest;

15. kutsus komisjoni üles käsitlema ühinemisläbirääkimistel Serbiaga väiteid demokraatlikult valitud, opositsioonierakondadesse kuuluvate ametiisikute hirmutamise kohta, eelkõige Paraćini, Šabaci ja Čajetina omavalitsustes;

16. märgib, et Bosnia ja Hertsegoviina ei täida veel piisavalt Kopenhaageni kriteeriume, ning nõustub, et ühinemisläbirääkimisi tuleks alustada siis, kui riik tuleb nende täitmisega piisavalt toime;

17. väljendab veel kord sügavat muret ja nõrdimust selle üle, et Mostar on ainus Bosnia ja Hertsegoviina omavalitsusüksus, kus kohaliku omavalitsuse valimisi ei ole toimunud alates 2008. aastast;

18. arvestades Bosnia ja Hertsegoviina ELi liikmeks astumise avaldust, kutsus komitee eelkõige Mostari kohalikke poliitilisi juhte ning Bosnia ja Hertsegoviina Föderatsiooni üles lõpetama Euroopa kohaliku omavalitsuse harta artiklis 3 sätestatud põhimõtete enneolematu rikkumine. Harta on siduv kõikide Euroopa Nõukogu liikmesriikide, sealhulgas Bosnia ja Hertsegoviina jaoks;

19. juhib tähelepanu sellele, et kui Mostari valimisprobleemi ei lahendata, takistab see Bosnia ja Hertsegoviina ühinemist ELiga, sest ühinemise korral rikutaks sellega Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklit 40, jättes selles riigis elavad ELi kodanikud ilma õigusest hääletada ja kandideerida kohalikel valimistel;

20. tuletab meelde, et Euroopa Komisjon kinnitas 2018. aasta juulis, et Kosovo on täitnud kõik viisanõude kaotamise kriteeriumid, mille nõukogu on heaks kiitnud;

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi resolutsioon 2019/2883(RSP).

21. väljendab heameelt, et Euroopa Parlament toetab Euroopa Komisjoni ettepanekut kaotada Kosovo passi kasutajate suhtes viisanõue. Ettepanek esitati 2018. aasta septembris ja 2019. aasta märtsis ning seda kordas kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjon uue mandaadi ajal 2019. aasta septembris;

22. kutsub nõukogu üles viivitamata käsitlema viisanõude kaotamist Kosovoga, mis on endiselt ainus Lääne-Balkani riik, mille kodanikud vajavad ikka veel viisat, et reisida ELi riikidesse;

23. märgib kahetsusega, et Türgis jätkub põhiliste inimõiguste olukorra oluline halvenemine, mis tähendab, et õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste valdkonnas on toimunud tõsine tagasimineku, ning lisaks tunneb kahetsust sellepärast, et põhiseaduse muudatuse tagajärjel on nõrgenenud poliitilise süsteemi tõhusad kontrollid ja tasakaal;

24. võtab teadmiseks üldasjade nõukogu 2018. aasta juuni järeldused, milles märgitakse, et Türgi ühinemisläbirääkimised on tegelikkuses seiskunud, et ei saa kaaluda ühegi uue peatüki avamist ega sulgemist ning edasist tööd ELi ja Türgi tolliliidu ajakohastamiseks ei ole kavas; peab kahetsusväärseks, et Türgi keeldub endiselt järgimast ELiga sõlmitud assotsieerimislepingu lisaprotokolli sätteid ja tunnustamast Küprose Vabariiki. Komitee kordab siinkohal oma varasemat muret ja soovitusi Küprose küsimuses, mis esitati selgelt arvamuses 2018. aasta laienemispaketi kohta; märgib samuti murega, et vaatamata Euroopa Liidu korduvatele üleskutsetele jätkab Türgi ebaseaduslikku puurimistegevust Küprose territoriaalvetes. Komitee kinnitab täielikku solidaarsust Küprosega, olgu siis tegu riigi rahvusvahelise tunnustamise, suveräänsuse või selle õigustega rahvusvahelise õiguse kohaselt;

25. tuletab meelde Varosha staatuse olulisust, nagu on sätestatud ÜRO Julgeolekunõukogu varasemates resolutsioonides, sealhulgas resolutsioonides 550 (1984) ja 789 (1992), ja kordab, et teha ei tohi midagi, mis on nende resolutsioonidega vastuolus;

26. on äärmiselt mures Türgi valimisprotsessi seaduslikkuse ja terviklikkuse pärast, eelkõige Türgi kõrgeima valimisnõukogu 2019. aasta otsuse pärast korraldada İstanbulis kordusvalimised ning Türgi ametiasutuste otsuse pärast anda demokraatlikult valitud Diyarbakiri, Mardini ja Vani linnapeade ametikoht provintsikuberneridele; samuti mõistab kindlalt hukka repressioonid omavalitsuste liikmete ja töötajate vastu – selline tegevus on vastuolus Euroopa kohaliku omavalitsuse harta sisu ja põhimõtetega;

27. tunnustab, et Türgi on jätkuvalt ELi peamine partner rände ja pagulaste valdkonnas, ning kordab oma veendumust, et osa ELi eraldatavatest rahalistest vahenditest tuleks eraldada neile kohalikele ja piirkondlikele omavalitsustele, kes on otseselt seotud põgenike ja pagulaste rändevooju juhtimisega; ELi ja Türgi tagasivõtulepingut tuleks täiel määral ja tõhusalt rakendada kõikide liikmesriikide suhtes. Komitee märgib, et koostöö justiits- ja siseküsimustes kõigi ELi liikmesriikidega on endiselt hädavajalik;

28. kutsub ELi kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi üles tugevdama koostööd oma kolleegidega kandidaatriikides ja potentsiaalsetes kandidaatriikides, toetama neid teel Euroopa süvendatud integratsiooni suunas ning tugevdama nende institutsioonilist ja haldussuutlikkust piirkondlikul ja kohalikul tasandil, samuti nende suutlikkust edendada ja austada Euroopa väärtusi ja põhimõtteid;

29. tuletab sellega seoses meelde kohalike ja piirkondlike omavalitsuste riiklike ühenduste, samuti Kagu-Euroopa kohalike omavalitsuste liitude võrgustiku (NALAS) asendamatu rolli, mis võib toetada kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi avaliku halduse reformide elluviimisel ning nende suutlikkuse suurendamisel, et parandada pädevuste kasutamist ja kohalike avalike teenuste pakkumist;

Kohalike ja piirkondlike osalejate tähtsus laienemisprotsessis

30. rõhutab, et Euroopa subsidiaarsuse, proportsionaalsuse ja mitmetasandilise valitsemise põhimõtted peaksid samuti kehtima Euroopa Liidu laienemisprotsessi kohta;

31. märgib, et selleks, et laienemisprotsess oleks kaasav ja jätkusuutlik, on väga oluline riigi tasandist madalama tasandi valitsuste osalemine. ELi laienemise edukus Lääne-Balkani riikides sõltub kodanike jätkuvast toetusest ning kohalike ja piirkondlike omavalitsuste kaasamisest, et saavutada soovitud püsiv mõju kohalikul tasandil. Selleks on vaja kohalike, piirkondlike omavalitsuste ja keskvalitsuste ning Euroopa Liidu ühist tegetsemist;

32. tuletab meelde, et üle 60 % ELi õigustikust rakendatakse kohalikul tasandil, ning praeguses mitmeaastases finantsraamistikus on peaaegu kolmandik ELi kogueelarvest eraldatud ühtekuuluvuspoliitikale, mis on suunatud kõigile Euroopa Liidu piirkondadele ja linnadele;

33. rõhutab, et kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused on laienemisprotsessis tähtsal kohal mitte ainult poliitiliste kriteeriumide, vaid ka oma territooriumil majanduskasvu ja kestliku arengu tõukejõuna ning kodanikele kvaliteetsete avalike teenuste pakkujatena;

34. kinnitab sellega seoses, et riigi tasandist madalama tasandi valitsustele selle ülesande täitmiseks volituste andmine on ELi Lääne-Balkani laienemisstrateegia jätkusuutliku rakendamise ning Euroopa integratsiooni eduka tuleviku jaoks otsustava tähtsusega;

35. väljendab heameelt Euroopa Komisjoni tõdemuse üle, et arvesse tuleb võtta kohalike ja piirkondlike omavalitsuste rolli ning et keskvalitsuse ning piirkondlike ja kohalike omavalitsuste vahel tuleb leida sobiv tasakaal, mis toetab parimal viisil reformide elluviimist ja kodanikele teenuste osutamist;

36. väljendab jätkuvalt kahetsust kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi käsitlevate konkreetsete poliitiliste ettepanekute puudumise üle, nagu ta on väljendanud oma arvamuses 2018. aasta laienemispaketi kohta;

37. kutsub Euroopa Komisjoni üles tegema ettepanekuid konkreetsete poliitikameetmete ja vahendite kohta, et kaasata Lääne-Balkani riikide kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi, selleks et tugevdada nende rolli kodanikele kõige lähemal asuva valitsemistasandina;

38. kutsub Euroopa Komisjoni üles töötama välja praktilise vahendi, et toetada Lääne-Balkani riikide kohalike ja piirkondlike omavalitsuste tulemuslikku suutlikkuse suurendamist, pidades silmas nende kohaliku ja piirkondliku avaliku poliitika ühtlustamist liidu õigustikuga, kasutades sihtotstarbelist koolitust, vastastikust õppimist ja parimate tavade vahetamist kogu piirkonnas ja nende partneritega ELis, võttes eeskujuks kohalike omavalitsuste programmi, piirkondliku koolitusprogrammi või kohalikul ja piirkondlikul tasandil valitud esindajate Erasmuse programmi;

39. nõuab veel kord tungivalt, et komisjon laiendaks juhtimistavade ja haldussuutlikkuse parandamise toetusprogrammi (SIGMA) algatust kandidaatriikide ja potentsiaalsete kandidaatriikide kohalikele ja piirkondlikele tasandile, et määratleda avaliku halduse reformide detsentraliseeritud mudelid ning toetada kohaliku valitsemise parandamist ja avalikku haldust, et kohaldada liidu õigustikku;

40. kutsub Euroopa Komisjoni taas üles kehtestama *ad hoc* toimimispõhimõtted, mis võimaldaksid tehnilise abi ja teabevahetuse programmi (TAIEX) ning mestimisprojektide kasutamist koostööks liikmesriikide ning kandidaatriikide ja potentsiaalsete kandidaatriikide kohalike ja piirkondlike omavalitsuste vahel;

41. on valmis tegema tihedat koostööd Euroopa Komisjoni uue koosseisuga ja eelkõige naabruspoliitika ja laienemise volinikuga nende vahendite praktilises rakendamises ja kasutamises kohalikul ja piirkondlikul tasandil;

Õigusriigi põhimõte ja põhiõigused

42. kordab, et Kopenhaageni kriteeriumide täitmine peab jätkuvalt olema põhitegur, et hinnata kandidaatriikide valmisolekut saada ELi liikmesriikideks, ning toetab täielikult õiglase ja range tingimuslikkuse ning „põhialused kõigepealt“ põhimõtteid;

43. märgib suure murega, et enamikus kandidaatriikides ja potentsiaalsetes kandidaatriikides on jätkuvalt peamine probleem demokraatlike institutsioonide nõuetekohane toimimine ja usaldusväärne edasiminek õigusriigi valdkonnas;

44. tunneb sellega seoses ka muret, et neis riikides seisab kodanikuühiskond silmitsi üha vaenulikuma õhkkonnaga ning et väljendusvabaduse ja meedia sõltumatus valdkonnas on näha negatiivseid muutusi;

45. rõhutab, et kohalikel ja piirkondlikel omavalitsustel on tänu kodanikulähedusele oluline koht Euroopa väärtuste edendamisel ja austamisel ning et nad on rassismi ja vihkamist õhutavate avalduste vastu võitlemise, haavatavate rühmade ja vähemuste kaitsmise ning sotsiaalse ühtekuuluvuse edendamise eesliinil;

46. on sügavalt veendunud, et kohalikel ja piirkondlikel omavalitsustel endal võib olla suurem roll kohaliku poliitikamaastiku ja avaliku poliitilise ruumi loomisel ning nad võivad võtta osa vastutusest, et tegeleda õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste valdkonna puudujääkidega, nagu on rõhutanud Euroopa Komisjon;

47. kutsub kandidaatriikide ja potentsiaalsete kandidaatriikide kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi üles suurendama jõupingutusi, et saavutada käegakatsutavaid tulemusi järgmistes valdkondades:

47.1. positiivse ja soodsa keskkonna loomine kodanikuühiskonna toimimiseks kohalikul tasandil ning kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamine kohalikku osaluspoliitikasse;

47.2. võitlus mis tahes diskrimineerimise vastu Euroopa Liidu põhiõiguste harta vaimus, nimelt puuetega inimeste, haavatavate rühmade ja etniliste vähemuste, eelkõige romade diskrimineerimise vastu võitlemine;

47.3. lesbide, geide, biseksuaalide, trans- ja intersooliste inimeste tõrjutuse, marginaliseerimise ja diskrimineerimise ning nende rühmade vastu suunatud vihakõne ja vägivalda vastu võitlemine;

47.4. naiste esindatuse parandamine kõigis kohaliku ja piirkondliku tasandi avaliku halduse valdkondades ja soolise võrdõiguslikkuse üleüldine tagamine ning naiste diskrimineerimise ja igasuguse naistevastase vägivalda ärahoidmine ja sellega tegelemine;

48. kutsub Euroopa Komisjoni üles tunnustama kohalike ja piirkondlike omavalitsuste rolli põhiküsimuste lahendamisel kohalikul tasandil, et hõlbustada nende suutlikkuse ja oskuste arendamist õigusriigi ja põhiõiguste valdkonnas ning toetada neid selle ülesande täitmiseks konkreetsete vahendite ja vahenditega;

Kohalike ja piirkondlike omavalitsuste tähtsus kestliku arengu tegevuskavas aastani 2030

49. tuletab meelde oma hiljutist arvamust „Kestliku arengu eesmärgid: alus ELi pikaajalisele strateegiale Euroopa kestliku arengu saavutamiseks aastaks 2030“, milles rõhutatakse, et 17 kestliku arengu eesmärgi 169 sihtmärgist 65 % puhul on kestliku arengu eesmärkide saavutamiseks vaja nende rakendamisse jõuliselt kaasata piirkonnad ja linnad;

50. tuletab meelde, et eesmärk mitte kedagi kõrvale jätta nõuab, et kõik valitsustasandid tagaksid laiaulatusliku integratsiooni ning vastastikku toetava ja sidusa kohapõhise poliitika kujundamise;

51. tuletab samuti meelde, et kohalikel ja piirkondlikel omavalitsustel on oluline roll ÜRO Pariisi kliimakokkuleppes sätestatud eesmärkide saavutamisel ning et kliimameetmed kohalikul tasandil on väga vajalikud kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise jaoks ning kohalike jätkusuutlike investeeringute ja majanduskasvu võimaluste loomiseks;

52. on seega veendunud, et kliima- ja energiaalane linnapeade pakt (alt-üles lähenemisviis) võib olla edasiviiv jõud, et võimaldada Lääne-Balkani riikidel anda oma osa Pariisi kokkuleppe elluviimisesse ning tegevuskava 2030 ja kestliku arengu eesmärkide saavutamisse, tuues need kohalikele tasandile;

53. nõuab tungival, et komisjon kaasaks Lääne-Balkani riigid, eelkõige nende kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused, kliima- ja energiaalase linnapeade pakti või kohalikku ja piirkondlikku tasandit kaasavate muude sedalaadi riiklike või piirkondlike algatuste edasisse arendamisse ning kasutaks kohalike ja piirkondlike omavalitsuste riiklike liitude ja Kagu-Euroopa kohalike omavalitsuste liitude võrgustiku (NALAS) potentsiaali, et hõlbustada kohalike kliimameetmete ja energiatõhususe kavade, säästva linnalise liikumiskeskonna kavade ning teiste kohalike ja piirkondlike poliitiliste vahendite määratlemist ja rakendamist, et viia ellu tegevuskava 2030.

Brüssel, 12. veebruar 2020

*Euroopa Regioonide Komitee
president*

Apostolos TZITZIKOSTAS